

יונה אמנון - כינוי: ניר

נולד ב-1923 בפולין, עלה לארץ ב-1924

התגייס לפלמ"ח ב-1942

ה ע ס נ ה ר י ס ' 0

הספינה שהוכשרה בעוד מועד לקליטת 550 פליטים. בחוף השומם אנשי המוסד לעלייה ב' פועלים בקדחתנות בהקמת - "הנמל הזמני" - שמוקם בו מזח הובאו אליו סירות הגומי לקומפרסור שימלא את סירות הגומי באויר, כמו-כן כל האביזרים הדרושים להפלגת סירות הגומי. אנו מגיעים ל"נמל" בשעות הלילה, המקום רוחש ככורות אך השקט מוחלט ואני משתלב בקבוצה המטפלת בהכנת המזח.

הים אינו רגוע וגלי חוף מקציפים ומבליעים בקולם את מלאכתנו, קשר אלווטי מוקם עם הספינה ומהחוף מאותתים לה את מקומו המדוייק של המזח, הספינה מטילה עוגן במרחק כמה מאות מטרים מהמזח. "הים הסוער אינו משתף פעולה" בינתיים הופעל הקומפרסור וסירות הגומי מוצבות בשורה מוכנות ליציאה.

ירידת המעפילים מהאוטובוסים נעשית בשקט מוחלט - ממש מבצע צבאי, כל פקודה מתבצעת במהירות ובדייקנות, סירת הגומי הראשונה מוטלת לים ואני יוצא עם הסירה כדי לבוא במגע עם מפקד הספינה ובו בזמן למתוח חבל בין המזח והספינה. אנו חותרים בעמל רב כדי להתגבר על גלי החוף, והסירה מתקדמת באיטיות ומגיעה לדפנות הספינה, הסולם מורד והחבל נקשר לספינה. אנו עולים לסיפון נפגשים בלחיצת יד עם מפקד הספינה. רוד מימון והצוות הישראלי הכולל חובש ואלווטיארי. על הסיפון הכל מוכנים שקטים ובוטחים ביכולתם לבצע את המוטל עליהם. לאחר חילופי דברים קצרים אנו חוזרים לחוף כדי להתחיל בהעלאת המעפילים לספינה.

עלי הוטל להימצא על המזח ולסייע למעפילים היוורדים לסירות, בכל סירה נמצאים שני ישראלים. האות ניתן והקבוצה הראשונה של גברים, נשים וילדים מגיעה למזח. שני הישראלים שבסירה מחזיקים במזח כדי שהסירה תצמד אליו ותאפשר ירידת המעפילים לתוכה. הסירה הראשונה עמוסה עד אפס מקום.

עתה מתחילים למשוך בחבל לכיוון הספינה וכך במשך שעות הסירות הולכות עמוסות חוזרות דיוקת עד ש-550 המעפילים עלו על הספינה לפני אור היום עם חזרתה של הסירה האחרונה, שוחרר החבל ונמשה מהמים, הספינה מרימה עוגן ניתן האות לחסל את "הנמל" האויר מוצא

בוגר בית הספר העממי ע"ש כצנלסון בשכונת בורוכוב. בוגר בית הספר למסחר בתל-אביב, חבר בהכשרה בכינרת, חברי המחזור שלי בנוער העובד בשכונת בורוכוב. בשנת 1940 עברתי קורס מ"כים בג'וערה מטעם ארגון ההגנה בשכונת בורוכוב.

גויסתי לפלמ"ח ב-1942 על ידי אורי יופה, מפקד פלוגה ג', והוצבתי כמ"כ במחלקת חבלנים והסירות של הפלוגה, כשמפקד המחלקה היה יצחק רבין ז"ל. שרות ב"הגנה" ובפלמ"ח באירופה 1946 עד הקמת צה"ל. שרות בצה"ל עד 1953.

פעילות בהעפלה

הגעתי לרומא כמתוכנן בתחילת דצמבר 1947. עוד לפני שהיה ספק בידי להתחיל בשליחותי נודמן לי להיקלע אל תוך קלחת המעשים כשותף ועד ראייה ליציאתה של אונית המעפילים "האומות המאוחדות" למאורע זה, אחד מיני רבים, אקדיש תיאור מפורט ממני, ילמד הקורא כיצד פעל המוסד לעלייה באירופה.

עדה סירני, ממנהלי עלייה ב' באיטליה, הטילה עלי לצאת למחנה הפליטים בכפר נמי סמוך לרומא כדי לסייע בידי הצוות המטפל בארגון הפליטים להפלגה בספינת "האומות המאוחדות".

יום לפני ההפלגה המחנה נסגר, אין יוצא ואין בא, הכל אורזים את מעט החפצים שכל עולה רשאי לקחת איתו בתוך ילקוט גב. המתרחות בקרב הפליטים גדולה, סוף סוף מתגשם החלום להעפיל לארץ. הדחף הפנימי הצופן בחובו כוחות עצומים של שאיפה למולדת, הופך פליטים מעונים, שריד השואה לחיילים ממושמצים הורעים שהם יוצאים לדרך בלי נשק על מנת לפרוץ את חומות ההסגר שהקימה האימפריה הבריטית על גבולות הארץ. האסונות שכבר ארעו לאוניות מעפילים כגון "פטריה", גירוש הפליטים למאוריציוס, גירושם של מעפילי "יציאת אירופה" להמבורג וגירוש המעפילים לקפריסין כל אלה לא היה בכוחם לעצור את זרם הפליטים היהודים שהתרכזו בהמוניהם במפי איטליה, צרפת ורומניה.

בשעות ערב ההפלגה נכנסים הפליטים לאוטובוסים שמעבירים אותם לנקודת החוף השוממה שבה יעלו על

מסירות המזח מפורק הכל מועמס על מכוניות המשא לאחר בדיקת השטח אנו עוזבים את המקום. אני חוזר למלון דיאנה בהרגשה נפלאה שהייתי שותף למבצע נהדר. ספינת המעפילים "האומות המאוחדות" הצליחה לפרוץ את המחסום הבריטי ולהגע לחוף נהריה ב- 24 לדצמבר 1947.

ה "לינו"

בחודש מרץ 1948 כבר היה ברור כי בארץ מתנהלת מלחמה לחיים או למוות. הערבים הכריזו עלינו מלחמה, שלטונות המנדט הבריטי, החליטו כי עליהם להגביר את "התווה וכוהו" ונקטו עמדה של נטרליות מתחסדת. המחסור בנשק קל ומסייע הגיע למצב קריטי, ולרשות ה"הגנה" עמדו בסך הכל עשרות אלפים רובים, וכאלף חמש מאות רובים היו בידי הפלמ"ח.

שייקה דן, שליח הרכש ועלייה ב' ביוגוסלביה גילה, באותו זמן, שאוניה איטלקית בשם "לינו" עוגנת בנמל פיזמה שביוגוסלביה ומעמיסה נשק צ'כי. לאחר בירור עם אהוד אבריאלי, שליחנו בפארג, נתברר שהנשק נועד לסורים. על סיפון "הלינו" אונייה בת ארבע מאות וחמישים טון הועמסו 8,000 רובים, ו-6 מליון כדורים בקוטר 7.62 מ"מ שאול אביגור, מתאם פעולות עלייה ב', הרכש וה"הגנה" באירופה שישב בג'נבה קיבל משייקה דן ומאהוד אבריאלי את ההודעה ש"הלינו" יצאה מנמל פיזמה לביירות ומהירותה שישה קשרים (11 קמ"ש) שאול החליט למרות שטיבוע ספינה איטלקית עשוי לסבך אותנו עם השלטונות האיטלקים שמשותפים איתנו פעולה בנושא הרכש ועלייה ב' יש לעשות כל מאמץ להטביע את הספינה. והטיל על שלום לוי, שטיפל באותה תקופה בקורס טייס ברומא, לפקד על הפעולה נגד "הלינו".

דיונים קדחתניים בהשתתפות עדה סירני, יהודה ארזי, מוניה מרדור, משה זקימוביץ ואנוכי הוחלט על הערכות להטבעת "הלינו" מהאיר. מטוסים שלנו שנחתו באיטליה לחניית ביניים מארה"ב החלו בטיסות מעל הים האדריאטי כדי לזהות את "הלינו". מאחר והיה ברור שסוכיי התוכנית קלושים מאוד הועלתה הצעה להשתלט על "הלינו" בלב ים בעזרת ספינה חמושה שתשוט עם צוות ישראלי ולאחר ההשתלטות על "הלינו" יעביר הצוות את הנשק ארצה. עליי הוטל לפקד על פעולה זו וניתן לי לבור את מיטב האנשים מבין השליחים הישראלים. מוניה מרדור קיבל על עצמו את ריכוז הנשק בפורמיה משה זקימוביץ לקח על עצמו להכין בפורמיה את ספינת הטיול של המוסד לשייד ב' שהייתה מסוגלת להרביק את "הלינו" הודות למהירותה הגבוהה. ואכן ריכזתי את הצוות בפורמיה ומוניה שלח במכונות הסליק רובים, אקדחים, רמונים, סטגים, מקלע קל, מקלע אחד 13 מ"מ ותותח 20 מ"מ. ספינת הטיול הוכנה במהירות להפלגה לכיוון הים

האדריאטי.

בעוד אנו פועלים במלוא הקצב בשתי התוכניות קיבלה עדה סירני ב-4 לאפריל הודעה "שהלינו" נכנסה עקב תקלה קלה לנמל מולפטה. שבדרום איטליה. עדה ניצלה את קשריה המצויינים עם השלטונות האיטלקיים ודאגה ש"הלינו" תעצר ותועבר לנמל בסורי באופן טבעי עלתה מיד המחשבה לחבלה ב"לינו".

הזמן שעמד לראשותנו היה קצר ביותר ועדה הציעה לנצל את קשריה עם קבוצת חבלנים איטלקיים (בעלי נסיון עשיר כאנשי "צפרדע" שחבלו באוניות האנגליות בנמל אלכסנדריה בימי מלחמת העולם השנייה) שיבצעו את החבלה ב"לינו". אני התנגדתי להפעלת האיטלקים ותבעתי שנערך לבצע את החבלה ע"י אנשינו והצעתי לשלוח מייד את יוסלה דרור, חבלן מקצועי שלנו, בבארי. בסכום הריון התקבלה הצעתי ושלחתי את יוסלה מצוייד במכתב ממני למרים ויוסף גרוסמן (גורן), אשר ניהלו באותה תקופה את משרד "המרכז לגולה" בבארי שיעזרו לו בכל אשר יבקש. בעוד יוסלה בודק אפשרויות חבלה הועלו ברומא חששות לגזקים שעלולים להיגרם לאזרחים ולנמל במקרה של חבלה בלתי זהירה ובפרט שהזמן מלחמת העולם השנייה התפוצצה בנמל בארי אוניית נשק וגרמה נזק לאנשים ולנמל. יוסלה שהיה מודאג מהשתיקה המוזרה ברומא שלח לי את הפתק הבא:

"שלום אמנון!

למען השם, אסור לחכות מפני שהציפור עלולה לעוף, לגדולים יש עופרת באחוריהם והם מתנהלים בכבודות. אם זה רק ניתן מבחינת ביצוע טכני, יש לעשות זאת לדעתי, עוד מחר בערב; ולא - נשאר בידיים ריקות. תלחץ על כל הכפתורים ואל תחכה ל"איטלקים"... ההיסטוריה לא תסלח לנו ולא יכופר לנו דם חברים שנפלו ושיפלו אם נחמיץ את ההזדמנות. שלום לכל, יוסלה".

פתק זה ביטא בנאמנות את הרגשותיי ולמרות שהייתי הצעיר בחבורה שדנה בנושא, נאבקתי בכל כוח השכנוע שלי ואכן הצעתי אושרה ומיד ארגנתי מתוך הצוות שרוכז בפורמיה לפעולת ההשתלטות "הפירטית" את החבלנים בני קרביץ, ומאיר פליק, האלחוטן אבינועם קופרשטיין ונהגי משאית הסליק אברהם יופה ושמעון, הצוות ירד מיד לבארי והצטרף ליוסלה שהתמקם במחנה פליטים באחד הבניינים הגדולים שפרבר המזרחי של בארי.

בינתיים התעוררה ברומא השאלה מי יפקד על הפעולה. בסופו של דבר שאול אביגור החליט שמוניה מרדור ואנוכי נפעיל ביצוע החבלה ואכן בשעות הערב יצאנו מוניה ואנוכי מצויידים בתעודות פליטים וברוך הנהג של היחידה במכונות עמוסה בציוד החבלה נסענו לבארי במשך כל הלילה. מיד עם בואנו יוסלה החל בהכנת מנגנון ההשעייה

מברק הקצר של שאל היה לנו כהוראת ביצוע ועידוד. למחרת (11.8.48) שוב יצאתי בלוויית בת זוגי לנקודת ההערכות ולאחר חצי שעה הגיעה מכונית הסליק עם החבלנים והציוד הכל התנהל בזריזות כפי שפעלנו בלילה הקודם שוב לחיצות ידיים וברכות והסירה נעלמת בחשיכה בשעה 01:30 הבחנתי בסירה המתקבת לחוף. יוסלה קפץ מתוכה ותוך כדי קפיצה בישר לי הצלחנו להצמיד את המוקש ל"לינו" מתחבקים ומתנשקים מרוב שמחה מלא בהתרגשות, אני יוצא לטיילת וממתין למוניה כל רגע יקר ואכן מגיעה מכונית הסליק וכולנו עולים עליה ומתרחקים כמהירות לבסיס כפורמיה הנמצא 400 קילומטר מבארי. תוך כדי נסיעה פתחנו את הסליק והכנסנו את הסירה המשוטים וכל הבגדים הרטובים, הסליק נסגר וקיבל את צורתו התמימה.

כשעות הצהריים הגענו לפורמיה, כבר ברגעים הראשונים הוברר שאיש אינו יודע דבר על הטבעת ה"לינו". מוניה, יוסלה ואנוכי יצאנו מיד ברכבת לרומא "במשרד המוסד" נתכשרו מפיה של עדה סירני כי המוקש פעל כהלכה וה"לינו" שקעה לקרקעית הנמל על כל הנשק והתחמושת שבה, בלא שנגרם כל נזק למתקני הנמל.

לאחר השחרור מצה"ל

נשארתי בצבא הקבע עד 1953. עם שחרורי מצה"ל עברתי לבאר-שבע למשך שלוש שנים בתפקיד מנהל אדמיניסטרטיבי של המפעל "מכתשים". בשנת 1956, הנהלת "כור" הטילה עלי לנהל את מפעל "תדיר" שנרכש על ידה כמפעל אלקטרוניקה ראשון בתעשיית "כור". בשנת 1962, ביזמתי ובתיאום עם מנכ"ל משרד הביטחון, מר משה קשתי ז"ל, הוקמה "תדיראן" (מיוזג של חברות "דן" ו"תדיר").

בשנת 1965, הושאלתי על ידי "כור" לשנתיים כדי להישלח לאוגנדה כסגן ראש המשלחת הצבאית ולטפל במיוחד בביצוע ההסכם שנחתם בין ממשלת ישראל וממשלת אוגנדה (שהשתחררה או משלטון הבריטים), לסייע בהקמת הצבא וחיל האוויר האוגנדי.

ב-1968 חזרתי ארצה וניהלתי את מפעלי "סימת" (המפעל בחולון והמפעל שהקימותי בקריית שמונה). בשנת 1988 יצאתי לפנסיה.

בשנת 1992 הצטרפתי להנהלת עמותת דור הפלמ"ח, שהטילה עלי לנהל את פרויקט הקמת בית הפלמ"ח בתל-אביב. בתפקיד זה פעלתי עד 2 בינואר 2000, תאריך העברת המזיאון לבעלות משרד הביטחון.

שיפעל לאחר כמה שעות מאז הצמדת המוקש לגוף "הלינו". לזכותו של יוסלה יאמר שבנה מנגנון פריימטיבי ביותר: חומצה גפריתנית הוכנסה לבקבוק אשר זרבויותו נחסמה בחמש שכבות נייר עיתון, אכ"כ יוסלה הפך את הבקבוק על פיו והחומצה באה במגע עם הנייר והחלה לחרסם בו. סביב זרבויות הבקבוק פוזרה כמות של אשלגן, כאשר החומצה באה במגע עם האשלגן נוצרת בעירה שתפקידה להפעיל את המוקש בעזרת הטומטורים.

כל המוקש הוכנס באבוב של אופנוע ממולא באבקת ט.נ.ט. שנשור בו פתיל רועם ומספר רטונטורים מפוזרים מסביב לשני מנגנוני ההשעיה. הכל נסגר באופן הרמטי כדי למנוע חדירתם של מים לאבוב, למוקש חוברו מלחציים של נגרים שבעזרתם צריך היה החבלן להצמיד את המוקש לחרטום הספינה.

9 לאפריל 1948 השעה 21:00 יצאתי עם מרים גרוסמן כשבעלה יוסף נוהג במכונית לכיוון נקודת ההערכות בה טיילנו להנאתנו כזוג נאהבים ותוך כדי כך אבטחנו את המקום והמתנו למכונית הסליק שיצאה ב-21:30 ממחנה הפליטים כשהחבלנים הגורים בציוד האישי שכלל בגדי ים, חבלים, צבתות, ופגיונות, גם סירת הגומי וכל הציוד האחר כולל מכשיר האלחוט. לפני היציאה נברק הבסיס בקפדנות לכל ישארו בו עקבות חשודים כלשהם. מכונית הסליק הגיעה לנקודת ההערכות בהתאם ללוח הזמנים ולפי סימן מוסכם ביננו הנהג עצר ותוך שניות ספורות הסירה כבר היתה מעבר לגדר ושלושת החבלנים עומדים לידה. המכונית נעה ממקומה, השטח היה ריק מאדם, תוך רגעים הורידו החבלנים את הבגדים העליוניים ולאחר לחיצת ידיים וברכת "דרך צלחה" הסירה נעלמה במהירות בחשכה.

מרחוק נראתה משחתת הבריטית מוארת כולה ליד "הלינו". בשעה 03:45 הבחנתי בסירה המתקרבת לחוף קשה לתאר את ההרגשה כאשר שמעתי מפי יוסלה כי לא הצליחו להתקרב ל"לינו" הבחורים רוקנו מיד את האויר מהסירה החליפו בגדים - אני ומרים יצאנו לטיילת להודיע למוניה על אי הצלחה.

תוך זמן קצר הגיעה מכונית הסליק ולפי המתוכנן עלינו עליה עם כל הציוד וחזרנו למחנה הפליטים, מוניה שלח לשאול אביגור בג'נבה את המברק הבא:

אל: אור (שאול אביגור)

מאת: בן (מוניה)

אף על פי שהחוליה היתה הלילה בקרבת השחרורת (ה"לינו) והגיעה עד למרחק 20 מטר, לא עלה בידם להשיג את המבוקש, בגלל עירנות המקומיים והתאורה של הרצף של המנוולים (האנגלים).

הננו מוכנים לנסיון נוסף הלילה, לאחר שיתברר המצב. תשובתו של שאול לא אחרה לבוא.